

De peccato

tum et homini meritorum vnam animam lu-
erari quod aureum motem deo offerre. quia
una anima precellit omnes thesauros totius
mundi. **Vñ Aug.** Hic ut de oem crea-
turam: sic anima oem corporam substatiam na-
tura et dignitate precellit. **Vñ etiā Bern.**
Lotus mundus ille percuti vnius aie esti-
mare non potest. non enim per totum mundo animam
suam daret Christus: quam per humana anima de-
dit. **S**ciendum etiam quod multum salu-
tis est talibus amarum mortem et passionem
Christi reducere ad memoriam. **Vñ Greg.**
Ghi passio Christi ad memoriam reducit: ni-
hil tam durum quod non equo aie toleret
Bern. Quid est quod tibi non suave vide-
tur: si collegaris et memoraueris omnes
amaritudines salvatoris. **E**t signanter
cogitandum est de talibus quoniam Christus nonies
est ductus per salutem peccatorum. **E**t primo
mox ut captus fuit inde duxit fuit ad an-
nam. secundo ab Anna ad caypham. tertio
a caypha ad pylatum. Quarto a pylato
ad herodem. Quinto ecouerso ab herode
ad pylatum. Sexto milites duxerunt
eum intus in atrium: et illuserunt ei percutientes
caput eius arcedine. Septimo duxit eum
pylatus foras de portio portarem coro-
nam vestem purpuream. Octavo ad locum
ubi a iudicante stans iudicatus est ad
mortem. Non extra ciuitatem ad locum cal-
variae ubi crucifixus est. **E**t rememoran-
do tales transitus Christi: offerre debet tran-
scitur illum et mortem et penam Christi pro pec-
catis suis. **E**t debent habere bonum proponen-
tium quod amplius non quod vellat peccare si
diutius vivere debet. et sic deo committe
te animas suas. **Vñ exemplum legit.** Fuit
miles quodam nobilis: sed criminosus. qui
tempore quodam ab inimicis suis cap-
tus fuit. et quod valde mortales inimicicie
inter eos erat: visum est eis expedire ut
en instanti occideret. **C**ernes autem vir no-
bilis sibi mortem imminere et nullum esse
remedium vite: supplici voce dixit ad illos
Rogovos intuitu dei ut ad modicum
tempus mortem dignemini differre ut ali-

eui sacerdotum possim peccata mea co-
fiteri. **E**t responderunt illi. Non esset nobis
hec dilatio tuta. pertingere posset ut cog-
nati tui et amici venientes eriperent te de
manibus nostris. et esset error nouissimus
peior priore. **L**ui cum precepissent ut se per-
sterneret ad decollandum: dixit hoc et bene
Deus tu scis voluntatem meam. **E**t subiun-
xit. Unum meum virginis filio committo.
sicque decollatus est. **E**t erat tunc quodam
obsessus in ciuitate. cui cum diceret quodam
audita morte tanti tyranni. modo magi-
num gaudium habecis propter animam illius
facinorosi militis. **R**espodit deus. Ne
quaquam. vnum enim verbum moriens protrahit.
propter quod saluatus est. **Vnde Bern.**
Dator est dei pietas quod queuis iniqui-
tas. **H**ic ut scintilla in medio maris
ita omnis malitia hominis ad dei misericordiam.

De sex operibus misericordie spiritualibus.

Opera misericordie spiritualia melius
corporalia. quia tanto illis corpo-
ralibus preferuntur quanto spiritus corpori aufer-
tur. **E**t etiam quia quilibet homo potest
ea omni tempore exercere. sed secus est de
corporalibus. quia pauper non habet ut
hospitum vel cibas. et sic de aliis. **P**rimum
est instruere simplices ignorantes et erran-
tes: hortando eos ut a via erroris resipi-
scant. tum propter dei offenditam cauenda-
tum propter penam declinatam. tum pro-
pter celestem gloriam sequendam reuocan-
do eis ad memoriam quoniam momenta-
neum est quod electat. et eternum quod
cruciat. et his similia. **E**t notandum quod
talis informatio debet fieri cum lenita-
te. **H**ab. vi. **S**i occupatus fuerit quis
in aliquo delicto: vos qui spirituales estis
huiusmodi instruite in spiritu lenitatis.
Et sciendum quod instructio fraterna in duo
bus consistit. videlicet in verbi exhorta-
tione. et sic litterati instruunt exhortan-
do. et boni exempli ostensione: ut boni et

simplices vita suā ostēdēdo: ut errātes vndiqz habeāt instructores: nese vale/ ant ex ignorantia excusare. **S**ciendum q̄ bonum exemplum z bona doctrina est multum vtile in ecclesia dei. hoc patz q; ad exemplū bonoz hoīm mlti mali hoīes q̄ sūt inimici dei ieūnāt in q̄dra/ gesima: q̄ alias nunq̄ ieūnarēt: qz deū nō multū diligūt. si exempluz ieūnādi in bonis hoīb non viderent. Item ad opera misericordie puocantur. s. qñ vi / dent alios elemosynam dare. Item ad audiendum verbū dei missas. z sic de a/ lijs bonis operib. Item pp̄t exemplū bonoz multi peccatores querunt a pec catis. z penitent. z sic saluant qui alias damnarent. si exempla bona in alijs n̄ vidissent. **V**nde Greg^o. Nuncq̄ pecca/ tores ad lamentum penitentie redirent si nulla eēnt exempla bonorum q̄ eorūz mentem traherent. **I**tem sciēdū q̄ ē hominivale meritorium dare bonum exemplum z bonam doctrinam alijs.

Quia ex hoc gaudiūm z meritū eorum augmentatur quotidie in celo. **U**n^d **L**e sarius. Quantis exempla vere humiliū tatis z perfecte charitatis ostēderis. cū tantis z p̄tatis eterna p̄mia possidēt.

I **S**cđm est corripe delinq̄ntem in fraterna charitate dicēdo. **T**u q̄s es qui audes deū ad iracūdiā puocare. p/ ximū scādalizare. z teip̄m in corpe z aia dānare. **T**ime deū: z noli hāc rem pessi mā perpetrare. **U**n^d **A**pls. Non voca/ uit nos deus in immundiciā: sed in san/ citatem. **E**t talis correctio debz fieri cū lenitate non clamorose: alias esset plus confusio q̄ correctio. **D**ath. xvii: Si peccauerit i tefrat tu^o: corripe eū int te z ip̄m. **I**cē d^r fieri ex charitate: nō ex in/ dignatioevl ex p̄temptu. z cū vtilitate il/ lius quē corripis: sic q̄ non q̄ras ostēta/ roem. seu potestatē: s. illi^o vtilitatez. **E**t aut̄ correctio fratna fiat cū lenitate z ex charitate. tūc ille q̄ vult corrigerē alii de bet quinq̄ considerationes seruaē. qua

rum tres ponit Aug^o. sup illō **M**at. 7 **H**ypocrita ejce p̄mo trabē d oclō tuo **R**eliqz duas ponit Gregor^o in moral^o **P**rimū est q̄ debet consideraē si est ei similis. id est. si est in eodem peccato vel equali vel majori. tunc maxime si est pec catum notorium: non debet omnino corrigere: sed seip̄m prius debet emendaē. z tunc eū ad penitentiā commonere. alii as posset sibi dici illud ad **R**oman. ij. **Q**ui alium doces: te ipsum non doces **A**ugustin^o. **J**udex in nullo eoz sit iudicand^o que in alio iudicare est paratus. **Q**ui enim ex officio tenetur corrigerē de linquentes non debet hoc facere in pec/ cato mortali: s. ad min^o debet p̄us p̄tētē de peccatis suis. **S**i autem non est simili: tunc debet secundo cōsiderare si aliis quando fuit ei similis: z tunc sicut nolebat despici: sed compassionem ei impen di. sic nec debet fratrem suum peccantez z penitentem despicer. sed cōpassionez z misericordiam ei exhibere. **E**ccl. viii. **N**e despicias hominem auertentem se a peccato. z non improperes ei. **N**emēto qm̄ sum^o oēs in corruptōe: **S**i at nō es ei similis: neq̄ aliquando fuisti: tunc de bestertio cogitare q̄ potes ei fieri simil^o in futuro. **E**t ideo ratione talis dubij n̄ debes supbire: sed delinquētibz p̄descē/ dere. i. **L**oz. x. **Q**ui se existimat stare vi deat ne cadat. **A**ugustin^o. **N**emo ē q̄ se curius esse possit in hac vita q̄ tota cēpta/ tio noīat. **S**i aut̄ nō es similis ei nec ei yn q̄ fuisti similis: z de dei bonitate p̄fidis q̄ nūq̄ eris ei similis tūc debes quartovis/ dere si ille quislic est rēphēsibilis sit ne in aliq̄ cōmendabil^o. **S**i ille q̄ habet tot de fectus aliquos etiā habeat pfectus **E**t tunc ratione bonoz illoz que habet de/ bēt supportare eū in his q̄ minus habet **U**n^d **A**poç. ij. volens apls rēphēdē epi/ scopū in epheso. **P**rimo ponit quoddā viciū quod habuit dicens. **H**abeo con/ trate pauca q̄ charitatē tuā p̄mā dere/ liquisti. **S**ed statim ponebat quoddaz

x i

De sex operibus

bonū qđ habebat dicens. **G**z hochabes bonū qđ odisti facta nicolaitaz. qđ et ego odi. **S**imiliter volens reprehendere ep̄m sardis primo ponit quendā suum defectū dicens. **N**ō inueni op̄ea tua ple na corā deo meo. **H**einde statim ponit quendā suū pfectū dicens. **G**ed habes pauca noia in sardis: qđ non coinqnaue rūtvestimēta sua. **E**cce postqđ ap̄ls posuit illa i quibꝫ illi ep̄i erāt reprehēsibiles statim subiunxit illa in quibꝫ erāt cōmēdabiles ad innuēdū qđ si aliquis pp̄t ali quod vitius est reprehendendus. si tñ habet aliquid bonū est nihilominus sup̄ portādus. **D**ato aut̄: qđ aliquis videat oīno esse malus. nec habere aliquid bonū pp̄ter quod sit tolerandus. tūc deb̄z cogitare quinto qđ iste qđ sic videt esse malus forte in cōspectu dei est sibi in merito preferendus. **E**t ponit exēplū sancti gregorii de sc̄ro stephano et sancto paulo. **N**ā cū bt̄is stephanus consentiente tadiuūāte paulo lapidare: tūc stephanus oīno erat bonus. t Paulus omnino videbat eē malus. t tamen in conspectu dei paulus qui sic erat malus stephano in merito t premio fuit pp̄ponendus.

R **Q**uerit vt̄ correptio fratna sit in pcepto. **R**espondeo fm **I**ho. sc̄da sc̄de. q. 33. qđ sic. sed quia pceptū affirma tūn non obligat ad semp. sed p loco et tpe. **U**n t omissione ei⁹ fit tripl̄r. **I**no mō firmeritorie. vt qndo quis oportunum tps inquirit. vel de ip̄is metuit: ne detēi ores fiāt. vel ad bonāvitā alios impedit ant t huinsmodi. **S**ecundo mō omittitur cū peccato mortali. sc̄z cū formidat iudiciuz vulgi vel carnis cruciatio siue pemptio dūmodo tñ hecita dominant in aia qđ fraterne charitati pp̄ponantur. **T**ertio est pccm veniale quando sc̄z timor t cupiditas tardiorē facit ad corrigendū delictū fratris. nō tñ ita qđ si cōstaret ei qđ fratre poss̄ a peccato retrahere dimitteret pp̄ter timore vel cupiditatē quā minima in aio pp̄ponit charitatem

vt dicēt bt̄is Aug⁹. **C**Utrū subditī teneant platos corrigere. **R**ūdeo fm beatū **I**ho. vbi. 3. **S**ubditī non tenent nec debet corrigere platos correptione illa qđ est iusticie. i. p correptionem pene **C**enantur aut̄ correptione illa que est charitatis si in eis est aliqd corrigibile: ita tñ qđ nō cū pteruiā: sed cū mansuetudine t reuerentia. **C**Utrū correctio fratna sit pp̄ter sc̄dalum dimitenda. **R**ūdeo fm **I**ho. sc̄da sc̄de. q. 33. **C**orrectio fratna ordinat ad emendatōem fratris. et id int̄m est computāda int̄ spūalia bona. qntum hoc homo consequi p̄t: qđ nō ptingit si ex correptione fratris sc̄dalū let. t ideo si pp̄t sc̄dalum correptio dimitat. non dimitit spūiale bonū. **L** **N**otādum qđuis correptio fratna sit sub pcepto: t ad hāc oēs teneamur pro loco t tpe sc̄z qđ licet t valet. **S**unt tñ qn̄ q̄ casus in qbus euadām? hoc pceptuz **P**rimus est: cū non est spes correctōnis **U**n puerb. 2. **N**oli arguere d̄risorem: ne forte odiat te. **I**cōs cum timet defecitus pbationis. vt cū quis d̄ criminē corripit: qđ non p̄t pbari. tunc em̄ corripiens obligaref ad talionē si deficeret i pbatione. **T**ertio cū plato tāqđ iudicinō tum est factum. **Q**uarto cū meliori operi vel eque bono vacare aliquis int̄cedit. **Q**uinto cuž multitudo t potestas est in culpa. tūc correctio plus noceret qđ pro d̄esser. quia multitudo difficulter corrigit t potestas. **D** **C**ertū op̄ mīsc̄die spūiale est consolare fidelit omnes in tribulatōne positos. **H**oc supra modum est meritorium apud deum ac si ipsum cōsolatus fuisses cū pep̄edit in cruce: cū dicere potuit illud psal. **Q**uesui q̄ consolaref: t nō inueni. **U**nde natura docet cōpati p̄ximus. hoc patet in porc̄ qui sibi mutuo ex naturali inclinatōe cōpatiuntur. hoc cognoscāt in hoc: qz cuž vnus porcus ledit: tunc omnes accurrēt nos cōpati debem̄ fratribus nostris. **U**n Greg⁹. **O**mnes fratres sumus dei

misericordie spiritualibus xv

potestate conditi. et ei sanguine redempti. et idcirco fr̄es nostros quilibet pauperes et abjectos in nullo despicer debem⁹. Et talis compassio est signum bonitatis in hoīe. Un⁹ greg⁹ li. xxij. moral. Lato q̄sq; pfectio⁹ ē: quanto pfecti⁹ alienos dolores sentit. Imo naturale ē quoniam membra compa- titur alii membro. Apls. i. Corinth. 12. Si quid patitur vnu⁹ membrū tē. Ergo quod non copat p̄ primo est quod membrum abscedit a mystico corpore christi. quod chris⁹ est caput: et omnes christiani in gratia existentes sunt membra eiusdem capit⁹. Vn⁹ Greg⁹. Non aliter redemptoris nostrorum membra efficiuntur: nisi adhaerendo et compatiendo p̄ xio. Quod autem magnus acceptus sit coram deo compati p̄ primo ostendit Greg⁹ li. ii. moral. dices. Exteriora namque largies aliqd extra semetipz tribuit. Qui p̄ se fletū ac compassionem p̄ primo p̄buit: aliqd ei ex semetipō dedit. Itē cōpassio est crux spūalis: quā debem⁹ portare post ihm. Un⁹ Greg⁹. in omel. Si quod vulnus post me. tē. Quod mōis crux xp̄itollit. sc̄. cū p̄ abstinentia corp⁹ affligit: aut p̄ compassionem xp̄i anim⁹ tristibulat. A. Quartū est indulgere offenditorib⁹ nostris toto corde et eos diligere. Math. 5. Diligite inimicos vros beneficiate his quivos oderunt. Aug⁹. in homone de bto stephano. Per amorem hominis inimici efficiaris amicus dei. Un⁹ q̄libet libens debet ignoroscere offenditoribus suis: ut deus ignorascat sibi offensa suā. Un⁹ Lu. 6. Dimitte et dimittem⁹ Aug⁹. de verbis apli. Unusquisq; tale indulgentia acceptur⁹ ē. quale ipse dedit p̄ primo. Et tāta possit esse offensa: et cuz tali feruore posses indulgere p̄ xio quod p̄ hoc indulgeret tibi oīa pccā tua. Un⁹ Greg⁹. in moral. Qui in se peccanti clementē indulxit: nullū pccā vestigium in ei⁹ aīa remanebit. O. Un⁹ queritur circa iā dicta p̄ mortu⁹ diligere inimicos sit de necessitate salutis. R̄ video b̄z tho. sc̄. ascē. q. 27. Dilectio inimicōz tripli

p̄ siderari. Uno mōr̄ diligans inimici in quātū inimici. Et h̄ est diligē malus alter⁹. Alio mō quātū ad naturā: s. i. vniuersali: et sic dilectio inimicōz est d̄ necessitate salutis ut sc̄ aliquis diligēs deus et p̄ ximū ab illa generalitate inimicos n̄ excludat. Tertio mō potest considerari in speciali: ut sc̄ aliquis in speciali mouetur motu dilectionis ad inimicos. Et istud n̄ est de necessitate salutis absolute: sed b̄ p̄parationē animi. ut sc̄ homo habeat animū p̄paratū ad hoc quod singulariter inimicū diligenter si necessitas occurret. Sed quod absq; necessitatis articulo dīligat pertinet ad charitatis p̄fectionem.

P. Itē querit. vtrū sit de necessitate charitatis. quod aliquis signa vlt̄ effect⁹ dilectionis inimico exhibeat. Respōdeo sicut b̄m Tho. sc̄. ascē. q. 27. Si h̄ in cōmuni tenet diligere inimicū et nō in spēali: nisi sicut p̄paratōz animi: ut nūc dictum est. ita signa et effect⁹ dilectionis que in cōmuni cōsueuerunt p̄ primo exhiberi: tenet etiā inimicis exhibere. puta: cū aliquis orat p̄ omnib⁹ fidelib⁹: vlt̄ p̄ toto mōdo: vel cū aliquis aliquod bñficiū impendit toti cōmunitati: tunc etiam h̄ inimicis exhibere est de necessitate p̄ce p̄ti. et cōtrafacere p̄tinet ad liuorez vnde dicte. Specialia vero beneficia vel dilectionis signa que quis exhibet particulariter aliquib⁹ psonis: quod inimicis exhibeat nō est de necessitate nisi sicut p̄parationē animi. ut si inueniretur in articulo mortis. sicut illud Prouer. xxv. Si esurē erit inimicus tuus: ciba illum. tē. Sed hoc facere p̄ reter necessitatis articuluz p̄tinet ad p̄fectionem charitatis. p̄ quam aliquis nō solum cauet vincī a malo: sed etiā am vultvincere in bono malum. quod scilicet non solum cauet ne p̄pter iniuriam sibi illatam p̄trahat ad odium: sed etiā intendit inimicū ad suū amorem protrahere.

De oratione

CItem querit. utrum inimicis vestis per
tentibus teneamur remittere. **R**esponso
deo ex iniuria vel domino dato alicui sol
let in eo cui sit iniuria tria oriri. scilicet rancor
i affectu. signum rancoris in effectu.
et accusatio iuris contra iniuriantem.
Primus et secundus tenet homo statim re
mittere. sed tertius non nisi satissimat se su
um posse. **Q** **U**intus est ferre persecutores et tribulatores patientes. **U**nus apostolus
Persecutores patimur sustinemus. **D**a
thei. s. Beati qui persecutorem patiuntur.
Isidorus de summo bono. Impossibi
le est ut homo sis: et non gustes angusti
as. dolor et tristitia omnibus communia sunt.
Qui ergo in flagellis murmurat: deus plus
irritat: qui aduersa patienter tolerat
deum citius placat. **S**cinditur autem quod lib
enter debemus sufferre tribulationes
ut per has liberemur a futuris malis.
Gregorius. Misericorditer adhibet dominus tem
poralem severitatem: ne eternam infec
utionem. Ideo hic quibusdam parcit:
ut eos in eternum feriat. Ideo hic ferit non
percedendo: ut in eternum parcatur. Secundo
quia dominus singulis sufferentibus singulariter
glificamur. Aproposito. Non sunt dignae pas
siones huius temporis. Isidorus. de summo bo
no. Quisvis future premia diligenter ex
cogitat mala omnia vite pretitis equani
miter portat quando ex illius dulcedie
huius amaritudinem temperat. **E**xtrum est orare pro inimicis. hoc christus
docuit verbo et exemplo. Primo verbo
et doctrina cum dixit Matthaeus. s. Orate pro
sequentibus et calumniantibus ipsis. ut si
tis filii patris vestri qui in celis est. qui so
lem suum super bonos et malos oriri facit. et
pluit super iustos et iniustos. Secundo do
cuit hoc exemplo cum pro crucifixoribus
suis orauit in cruce dicentes. Pat ignosce
me: quod nesciui quod faciui. Hac doctrinam
hunc didicit bernardus stephani qui stolidus per
orauit: et flexis genibus orauit pro inimicis.
Unus hi Actuum. 6. Hic nos debemus esse
qui doctrinam et exemplum Christi: et fideliter orare

pro inimicis nostris. **U**nus bernardus Gregorius. Ille
preces suas multum valere facit. quod eas
pro inimicis effundit. Sed heu aliquis
petuny vindictaz a deo super inimicos su
os. **U**nde Gregorius. Iubilus deus ut diligit
inimicus: et tu rogas deus ut occidat inimi
cum. Quisquis sic orat: ipse suis pre
cibus contra conditorem pugnat. Etta
lis vindicativa oratio est multum pericu
losa homini inuidio. quia fons dei iustici
am homo iste eus est: ut sibi hoc malum
contingat quod aliis hominibus sic orando
optat. Insuper omnia bona opera quod tal
inuidus operatur non sunt sibi meritoria nec
deo accepta. **U**nus Augustinus. in tractatu de beato Stephano.
Nemo se circumue
niat nemo se seducat. Quisvis homines
in hoc mundo odio habet: quicquid deo in
bonis opibus obtulit: totum perdet.

C ExPLICIT tractatus de sex opibus miscobie

Incipit exposicio super orationem dominicam. **A**

Ones vnamimes in ora
tione estote. prima petri. 3
Sicut dicit glosa super illud
psalmus. Apud me orem meavi
te mee. Illud quod iustificat hoines in hac vita est
seculum elemosyna et oratio. Et ista tria co
mendantur maxime a deo: et tu orem marie
percellit alia duo in quocunque. Primo in facie
ente. quod officium est multum facile. quod de
bilis non poterit. nec paup elemosynam
natur dare: quilibet tamen poterit orare. **U**nus psalmus.
Apud me oratio mea est. **U**nus Isidorus. de
summo. **O**ratio est cordis: non laborum: non
est ignorans de peccatis deus attendit. **H**orantis cor inspicit. **N**elius est cum silen
tio orare corde sine sono vocis: quod solis
verbis sine intuitu mentis. Ergo quilibet
potest orare etiam mutus. saltem me
taliter: vel etiam in agone constitutus.